

Forslag til evalueringsplan kultur- og samfundsfagsgruppen

udarbejdet af Anne Grethe Dumstrei, Middelfart Gymnasium, Morten Damsgaard-Madsen, Århus Akademi og Torben Spanget Christensen, Amtscenteret for Undervisning, Århus Amt.

Forudsætninger.

Evalueringsformer ses af mange som en tidsrøver. Det er derfor afgørende vigtigt at de benyttede evalueringsformer er en ressource for undervisningen. Det betyder imidlertid også, at den feedback som underviseren får, bliver inddraget i den løbende planlægning og undervisning.

Evalueringsformerne må derfor ikke være særlig tidskrævende.

Herudover er det vigtigt at evalueringsformerne i så høj grad som muligt kobles til den daglige undervisning, dels for at sikre løbende feedback og dels for at den ikke skal opfattes af eleverne som noget løsrevet i forhold til undervisningen.

I dette papir tales udelukkende om metoder til formativ evaluering. Den summative evaluering sker til eksamen. Derfor har de skitserede evalueringsformer ikke til formål at værdisætte elevens præstationer her og nu men løbende at forbedre rammerne for indlæringen. Men i denne proces indgår naturligvis en evaluering af den enkelte elevs faglige niveau.

Det særlige ved kultur- og samfundsfagsgruppen er det flerfaglige perspektiv som derfor i særlig grad skal tilgodeses ved evalueringen. Dette kan ske ved:

- at eleverne bliver bedt om at være særligt opmærksomme på flerfaglige problemstillinger
- at eleverne eksplicit arbejder med flerfaglige problemstillinger i alle prøvesynopsis
- at succesfuld flerfaglighed i undervisningen angives som succesparameter i evalueringen
- at elevernes selvevaluering af fagligt overblik defineres som flerfagligt overblik

For at den løbende evaluering kommer til at være en naturligt integreret del af undervisningen, er det vigtigt, at den løbende evaluering gøres til genstand for en langsigtet planlægning. En sådan planlægning bør forankres i klassens kultur-samfundsfags-team, således at der sikres en sammenhæng i evalueringen i de enkelte fag inden for gruppen. Samtidig vil det også være hensigtsmæssigt, at mindst én af lærerne fra kultur-samfundsfag-teamet er med i klassens overordnede team, således at evalueringsplanen kan koordineres med klassens øvrige lærere.

Evalueringsens omdrejningspunkter er det faglige indhold og arbejdsformerne. Evalueringer som fokuserer på den enkelte kursist personlige udvikling med hensyn til *"selvstændighed og selvforvaltning i forhold til undervisningen"* varetages af tutoren (jf. høringsudgaverne af bekendtgørelsen om 2 årigt hf § 27 og § 57 og om hf-enkeltfag § 21 og § 52 om tutorordningen og studiebog). Det vil dog sandsynligvis være således, at den løbende faglige evaluering i kultur-samfundsfaggruppen har interesse for tutoren og kan inddrages i arbejdet med studiebogen.

Der benyttes et mix af forskellige metoder, som alle skal introduceres og læres af eleverne. Denne proces starter allerede i introduktionskurset.

Oversigt over evalueringsmetoder, der vil blive benyttet:

1. Fagligt evaluerende lærer-elevsamtaler
2. Reflekterende elevteams
3. Prøvesynopsis
4. Elektronisk logbog
5. Sparringsgrupper

6. Standpunktssamtaler
7. Mindre spørgeskemaer .

Beskrivelse af metoderne

1. Fagligt evaluerende lærer-elevsamtaler

Metoden er udviklet i et phd-projekt (Christensen 2004)¹ og gennemført som et samarbejde mellem forsker og lærere fra alle de gymnasiale uddannelser (Balling m.fl. 2004).²

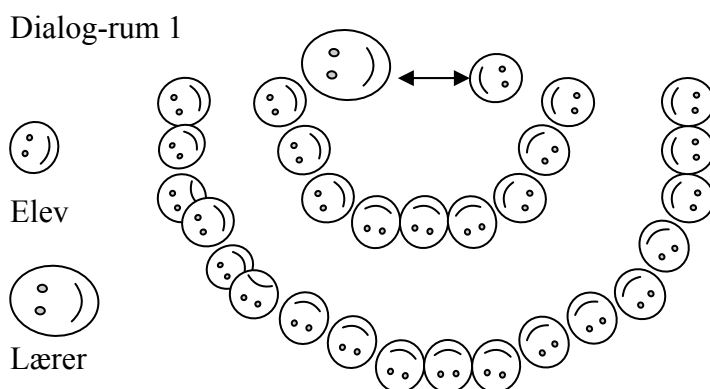
Fagligt evaluerende lærer-elevsamtaler består af to dialoger. En 5 minutter faglig dialog mellem læreren og én elev (dialog-rum 1) efterfulgt af en klassedialog (dialog-rum 2).

Dialog-rum 1: Læreren og samtaleeleven er placeret overfor hinanden. Resten af klassen er placeret i social kreds, tæt omkring læreren og samtaleeleven. Tilhørereleverne har kun til opgave at lytte. De må hverken tale eller tage noter. Deres opmærksomhed skal være 100 % på de samtalende. Derfor må de heller ikke bringe papir, blyant, mobiltelefon, kalender eller andre ting med ind i kredsen. Der benyttes et stopur eller anden tydelig markering af, hvornår de 5 minutter er gået. Det skal ikke tilstræbes at afrunde dialogen, den slutter bare, når de 5 minutter er gået. Der kan benyttes time-out, hvor samtaleeleven kortvarigt kan konsultere kredsen.

Spørgeteknisk er det vigtigt, at læreren benytter sig af *autentiske spørgsmål, optag, høj værdsætning, udfordring og platformbygning* i lærer-elevdialogen (se nedenfor)

Dialog-rum 2: Her er ordet frit. Alle kan bidrage og dialogen varer så længe læreren skønner det nødvendigt. Nogen gange er der blot tale om få minutter andre gange er der tale om 10-15 minutter eller mere. Det afgørende er, at læreren tager stilling til, hvornår dialogen ophører med at være givende for undervisningen.

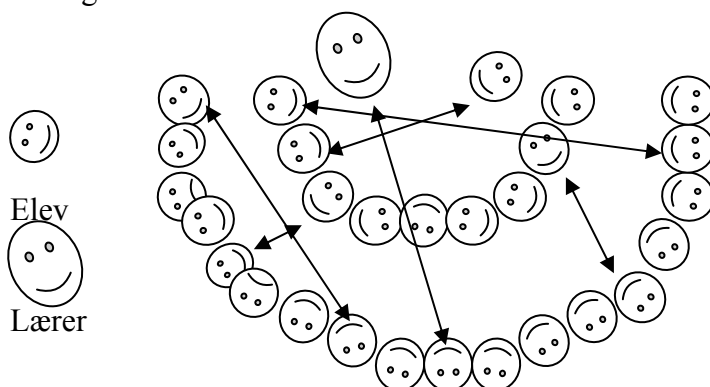
Figur 1. Den fagligt evaluerende lærer-elevsamtale - Model for lærer og elevers placering i social kreds

¹ Torben Spanget Christensen, Integreret evaluering – en undersøgelse af den faglige evaluerende lærer-elevsamtale som evalueringsredskab i gymnasial undervisning, Dansk Institut for Gymnasiepædagogik, Syddansk Universitet, 2004.

² Dinna Balling og Camilla Kølsen de Wit: Undervisningsevaluering. En håndbog. - En håndbog til Pædagogiske Udvalg, uddannelsesledere & inspektorer med ansvar for skolens dokumentation og evaluering/selvevaluering).

Dialog-rum 2

En dobbeltpil i figuren angiver en dialogisk udveksling.

De faglige evaluerende lærer-elevsamtaler afholdes i begyndelsen eller midtvejs af lektionerne, hvilket giver mulighed for at dialog-rum 2 kan udfoldes. Samtalerne finder sted fortløbende over skoleåret med 1 til 2 pr. uge. De går på skift mellem de tre fag, hvilket fag der i den pågældende uge holder de(n) fagligt evaluerende samtale(r). Lærerne opfordres til fra tid til anden at sætte sig ind i kredsen på elev-betingelserne, når der afholdes samtaler i et af de fag læreren ikke selv har.

Samtalerne varieres på forskellig vis over skoleåret. Der kan være samtaler, hvor eleven er forberedt, der kan være samtaler, hvor eleven ikke er forberedt. Emnet kan være dagens lektie, det kan være et afgrænset fagligt problem, det kan være opsamling af projektarbejde, det kan være opsamling af et laboratorieforsøg, en ekskursion, en film, en gæsteforelæsning etc. I perioder, hvor der arbejdes projektorienteret og fler/tværfagligt benyttes samtalerne til at enkeltelever samtaler om et aspekt ved projektarbejdet, det kan være indholdet, samarbejdet/arbejdsformen, arbejdet med at værre sparring for en anden gruppe oa.

Samtalerne kan være bagudrettet mod stofområder gennemgået tidligere i undervisningen eller i grundskolen, det kan fokusere på samspil med andre fag, det kan være fremadrettet mod kommende stofområder, det kan være fokuseret på arbejdsmetoder mv.

Spørgeteknik (Christensen 2004 : 19-20)

Autentiske spørgsmål har ikke indbygget på forhånd givne svar. Det er åbne spørgsmål, der ikke har til formål at kontrollere eller teste eleven, men at få eleven til at tænke over et eller andet. Hvis læreren søger bestemte svar med sine spørgsmål, og eleven er henvist til at gætte, hvad læreren tænker på, er det ikke oplæg til dialog. Det kan være meget vanskeligt for en lærer at stille autentiske spørgsmål, fordi målet med undervisningen jo er at gennemgå et bestemt pensum, og fordi der ofte findes et endeligt facit, som læreren målbevidst søger hen i mod. Hvis læreren f.eks. spørger, hvilke beslutningsprocedurer, der gælder i EU, er det ikke et autentisk spørgsmål, men et test- eller overhøringsspørgsmål. Hvis læreren derimod spørger, *hvad eleven ved om* beslutningsproceduren i EU, så er det et autentisk spørgsmål, fordi eleven ikke bliver spurgt om *noget i EU*, men om *sin viden om noget i EU*. Og læreren kender ikke svaret på spørgsmålet. Hvis eleven svarer, at 'det ved jeg ikke noget om', så må læreren opfatte det som et fagligt udgangsniveau for samtalen, som eleven markerer. Det er meget muligt, at det ikke er elevens reelle faglige niveau. Læreren kan så følge op med endnu et autentisk spørgsmål, f.eks. 'har du nogensinde set tv-billeder af EU-politikere i jakkesæt?' Hvis eleven bider på her, kan samtalen bygges op herfra. F.eks. med et spørgsmål om, hvilke tanker eleven har gjort sig i den forbindelse.

Optag betyder at indbygge noget af det, den anden har sagt, i sin egen replik. Der er tale om optag, hvis læreren bygger videre på noget af det, eleven allerede har sagt i dialogen.

Høj værdsætning er konsekvensen af optag. Ved at bygge videre på det, eleven netop har sagt, viser læreren, at han tager elevens bidrag så alvorligt, at de kan indgå i dialogens videre udvikling. Både mine og andres undersøgelser viser tankevækkende eksempler på, hvad der sker med elevens selvtillid i en dialog, hvis læreren bare overhører det, eleven faktisk siger, hvor fagligt spinkelt eller forkert det end er, og kun forfølger sin egne idéer og tankegang (Christensen 2004 og Nystrand m.fl.1997). Optag og høj værdsætning af elevens bidrag er med til at skabe dialogen frem for lærerreaktioner som 'flot', 'godt', 'korrekt', som fastholder læreren som den faglige autoritet, der står uden for dialogen.

Faglig *udfordring* betyder, at eleven bliver bedt om at åbne en dialog og i dialogens forløb fastholdes på egne udsagn, uanset om de er fagligt acceptable eller ej.

Platformbygning betyder, at læreren understøtter det fagligt korrekte/acceptable i elevens usikre viden og på denne måde søger at bygge en faglig platform, der er tydelig for eleven, hvorpå denne kan føle sig på sikker grund i den videre samtale.

2. Reflekterende elevteams

Hos Balling m.fl. (2004) er denne metode beskrevet.

En gruppe på 3-4 elever har i en periode på ca. 3 uger til opgave særligt at rette deres opmærksomhed på et afgrænset område af undervisningen. Gruppen diskuterer og skriver jævnligt ned, hvad de observerer. Observationerne kan gemmes på en elektronisk konference, så alle klassens elever og lærere kan følge med i gruppernes observationer. Ved den enkelte periodes ophør lægger gruppen op til en kort drøftelse af deres observationer på klassen. Herefter nedsættes en ny kvalitetscirkel med en ny opgave. Kvalitetscirkelns opgave kan eksempelvis være: Lektier (herunder lektieinstruktionerne, arbejds spørgsmål, sværhedsgrad etc.) klasseundervisning, fremmøde og deltagelse i undervisningen, organiseringen af klassens arbejde, forskellige arbejds metoder, klasseundervisning, undervisningsmidlerne, skriftligt arbejde etc.

3. Prøvesynopsis

Eksamen i faggruppen er en synopsis eksamen. Det gør det naturligt tilbagevendende at benytte prøvesynopsis som faglige tests og tilbagemeldinger på skriftligt arbejde. Tilbagemeldingerne på skriftligt arbejde har form af at læreren retter de dele af synopsis, der udfoldes i heltekst (se nedenfor).

Ved en synopsis forstås:

- Et overordnet spørgsmål, der er udtryk for en undren – gerne et paradoks.
- En eller flere hypoteser og, der relaterer sig til det overordnede spørgsmål.
- Et antal underspørgsmål, som er nødvendige at stille for at få svar på det overordnede spørgsmål.
- En konklusion, hvor der tages stilling til de opstillede hypoteser og det overordnede spørgsmål.

Hovedspørgsmål inkl. hypoteser/problemstillinger og konklusion udfoldes helt.

Underspørgsmål medtages i stikordsform.

4. Elektronisk logbog

I forbindelse med projektarbejde fører projektgrupperne en elektronisk logbog.

5. Sparringsgrupper

I forbindelse med projekter etableres sparringsgrupper: Projektgrupperne får til opgave at være sparringsgrupper for hinanden. Opgaven for en sparringgruppe består bla. i at læse den anden gruppes log-bog og i den forbindelse forholde sig til, om de kan forstå, hvad den anden gruppe skriver og arbejder med. Sparringsgruppen skal stille spørgsmål, som kan være med til at bringe den anden gruppe videre i arbejdsprocessen, samtidig med at grupperne bliver bevidstgjorte om deres kommunikative kompetence. Sparringen kunne delvist foregå på en it-konference, så såvel læreren som sparringsgruppen har mulighed for at følge med i og kommentere gruppens arbejde.

6. Standpunktsamtaler

Der afholdes individuelle standpunktssamtaler 2 gange om året. Disse kan med fordel tage udgangspunkt i det skitserede spørgeskema herunder.

7. Spørgeskemaer

Eftersom de ovenstående metoder til dels sigter mod en løbende evaluering af undervisningen kan de med fordel suppleres af en selvevaluering i form af et kort spørgeskema. Denne selvevaluering kan ske på følgende måde:

1. Eleverne skal ved anvendelse af den normale karakterskala give sig selv en bedømmelse af:
 - a. Fremmøde
 - b. Fagligt overblik
 - c. Forberedelse
 - d. Aktivitet i timerne
 - e. Forventet karakter til eksamen
2. Eleverne svarer kort på følgende spørgsmål:
 - a. Hvad vil du arbejde på at gøre bedre?
 - b. Hvordan vil du arbejde for at nå denne forbedring?
 - c. Hvad kan læreren hjælpe dig med i processen?
3. Ved næste evaluering spørges der til konkrete fremskridt i forhold til besvarelsen af pkt. 2.

Denne form for evaluering sætter fokus på elevernes egen bedømmelse af deres læreproces og tvinger dem til at tage aktivt stilling til, om der er overensstemmelse mellem deres præstationer og forventninger.